

Behoort bij brief nr. 1372.117

Ex. nr. 173

Dit exemplaar bestaat uit 9 blz.

VERTROUWELIJK

HET 26ste CONGRES VAN DE CPN

Het 26ste congres van de CPN, dat op 20, 21 en 22 januari 1978 te Amsterdam werd gehouden heeft net als voorgaande congressen traditiegetrouw goedkeuring gehecht aan de partijpolitiek, zoals die in feite reeds gepraktiseerd werd. Er waren evenwel ook opmerkelijke verschillen in vergelijking met vorige congressen. Zo werden de statutaire procedure-bepalingen tamelijk nauwgezet gevolgd, waardoor het congres relatief een opmerkelijk openbaar karakter kreeg. Voorts ontbrak voor het eerst in ongeveer een halve eeuw de heer S. de GROOT, aan wie - geheel volgens de verwachtingen - het erelidmaatschap ontnomen werd.

Het congres gaf zijn zegen aan het nationale en internationale partijbeleid en nam voorts enkele betekenisvolle besluiten inzake het interne functioneren van de partij. Prioriteit kreeg het partijwerk in bedrijven, kantoren en instellingen, het opstellen van een beginselprogramma en het verbeteren van het wetenschappelijke onderzoekswerk en de scholing. Het congres kwam niet tot de formulering van een concreet actie- en eisenprogramma, wat met Staten- en raadsverkiezingen in het vooruitzicht als een nalatigheid beschouwd kan worden.

Tenslotte werd een nieuw partijbestuur gekozen, waarvan de omvang en de samenstelling van dien aard zijn dat een versterking van de discipline, of althans een poging daartoe verwacht mag worden. Het congres bevestigde de indruk dat de CPN zowel in kwantitatief als in kwalitatief opzicht bezig is de begin jaren vijftig ingenomen posities weer te betrekken.

De organisatie en voorbereiding van het congres

Al direct na de Tweede Kamerverkiezingen in mei 1977 werd de behoefte gevoeld een partijcongres te organiseren. Gezien de desastreuze verkiezingsuitslag bleek het evenwel noodzakelijk daaraan voorafgaand een discussie te voeren over het optreden van partij en partijleiding. Deze discussie werd op 2 augustus ingezet met een uiterst kritisch artikel van de heer De GROOT, dat de gehele partijleiding in gebreke stelde. Met deze ongenueerde aanval bewerkte de heer De GROOT echter in plaats van de beoogde verdeeldheid een gezamenlijke frontvorming van de partijleiding, die uiteindelijk zou resulteren in zijn eigen politieke uitschakeling.

Het vervolg van de discussie zowel in de partij zelf als in de partijorganen was van een voor een CP zeldzame openheid. Slechts enkele als volstrekt negatief beoordeelde discussiebijdragen van De GROOT-aanhangers werden van publicatie uitgesloten. De discussies werden tenslotte samengevat in een aantal "Stellingen", die gepresenteerd werden als discussiegrondslag voor het 26ste congres. Deze "Stellingen" vertoonden door deze gang van zaken dan ook nog duidelijk de in de partij levende meningsverschillen. Niettemin werden zij verheven tot het officiële partijpolitieke platform, waarvan onderschrijving zelfs als één van de voorwaarden gold om gekozen te kunnen worden als afgevaardigde naar het congres. Overigens werden tijdens de aan het congres voorafgaande afdelingsledenvergaderingen en districtskonferentie nog vele wijzigingsvoorstellen ingediend, die evenwel nauwelijks meer in de discussies werden betrokken. De congres-deelnemers werden wel door de zogeheten Stellingencommissie geïnformeerd over het bestaan van allerlei punten die aan de orde waren gesteld.

De organisatie en de beveiliging van het congres evenals het optreden van discussianten vertoonden het voor dergelijke partij-evenementen vertrouwde, gedisciplineerde beeld. Opvallend was wel dat het huishoudelijk gedeelte in vergelijking met vroeger veel minder betekenis had. Tijdens deze besloten zitting werd nog eens op obligate wijze een uiteenzetting gegeven over de kwestie-De GROOT, werden routinematig de kandidaten voor het partijbestuur besproken, werd een nieuw partijbestuur gekozen en het financieel verslag behandeld. De afgevaardigden mochten in tegenstelling tot voorheen het financiële verslag behouden.

De nationale politiek van de CPN

Bij de beoordeling van de politieke koers van een CP is het van belang tot een evaluatie te komen van het fundament daarvan, te weten de visie op het economische gebeuren. Nu is sinds jaar en dag de CPN-visie nauwelijks wetenschappelijk gefundeerd en weinig consequent geformuleerd, maar nogal opportunistisch gericht op het overwinnen van de gevolgen van de crisis door deze te verhalen op anderen, nationaal bezien van werknemers op werkgevers - internationaal van de sterke op de zwakkere economische eenheden. De inconsistentie van de CPN-analyse is op het congres nog eens duidelijk gebleken

en zelfs met zoveel woorden toegegeven door de heer J. WOLFF, toen deze sprak over de nalatigheid van de partij op het gebied van het wetenschappelijke onderzoek juist ook op het economische vlak. De wisselvalligheid van de partijpolitiek, die daaruit kan voortvloeien, kwam evenzeer tot uitdrukking in de congresrede van partijvoorzitter HOEKSTRA. De heer HOEKSTRA zei de werkers van Nederland geen oplossingen meer te willen voorschotelen die de economische crisis zouden kunnen overwinnen, maar zich te willen distanciëren van de verantwoordelijkheid voor de crisis, die immers niet bij de werkers gelegd kan worden. Het enige perspectief dat hij bood, kwam weer geheel neer op het verjagen van of wat die crisis heet te veroorzaken, d.w.z. op de onverzoenlijke strijd tegen kapitalistische oplossingen en tegen het kapitalisme zelf als (definitieve) uitweg uit de bestaansonzekerheid. Dat betekent in de praktijk een strijd tegen iedere beperking van de maatschappelijke ontwikkeling als gevolg van de vertraagde groei van de economie.

Op deze wijze is de politieke strijd ten nauwste verbonden met de dagelijkse belangenstrijd, die dan ook een belangrijke plaats in de politiek van de partij kreeg toegewezen. Het spreekt welhaast vanzelf dat die belangenstrijd voor de CPN, zeker nu ze nog slechts marginaal vertegenwoordigd is in de Tweede Kamer, primair een buitenparlementaire strijd is. In deze optiek moet er door een bundeling van buitenparlementaire krachten een zogenaamde "Nieuwe coalitie" tot stand komen, die al op betrekkelijke korte termijn de kracht kan ontwikkelen om de parlementaire besluitvorming in de gewenste richting te dwingen. Uiteraard moet die "nieuwe coalitie" uiteindelijk ook gestalte krijgen in parlementaire posities om tenslotte zelf de regeermacht te kunnen gaan opeisen.^{*)} De partij ziet trouwens de "nieuwe coalitie" niet uitsluitend als een bundeling van actiecomité's van "georganiseerden en ongeorganiseerden" op sociaal-economisch terrein, want ook andersoortige buitenparlementaire groeperingen, zoals m.n. de vredes- en solidariteitsbewegingen, zullen er deel van moeten gaan uitmaken.

^{*)} Als voorbeeld van zo'n buitenparlementair begonnen coalitievorming wordt door de CPN-leiding graag gewezen op de actie tegen de invoering van de neutronenbom. De door de CPN geïnitieerde volkspetitie heeft naar haar mening inmiddels al de kracht gekregen van een "volksuitspraak", waar de fracties in het parlement niet aan voorbij kunnen gaan.

Opgemerkt dient dat de CPN tot nu toe (nog) niet in staat is gebleken een logische tactiek uit te werken, die stapsgewijs de "nieuwe coalitie"-strategie zou kunnen bevorderen. Het simpelweg onder één noemer brengen en pousseren van allerlei groepsbelangen stempelt de CPN dan wel als pleitbezorger voor hogere lonen, korter werken, langere vakanties en uitbreiding van sociaal-culturele voorzieningen, maar maakt haar nog niet tot een realistische coalitie-partner.

De partijleiding is overigens niet geheel blind voor sommige niet op materieel gewin gerichte democratiseringsbewegingen en herstructureringspogingen binnen het economisch en maatschappelijk bestel. Op het congres signaleerde de heer K.B. THIO, economisch medewerker van het partijblad "De Waarheid" en nieuw PB-lid, bijvoorbeeld enige desbetreffende stellingen van een aantal organisaties, waarbij hij een positieve waardering gaf van deze "concrete signalen van wensen om tot verandering te komen". Partijvoorzitter HOEKSTRA perkte in zijn congresrede echter de handelingsvrijheid van de partij op dit gebied weer aanzienlijk in door vast te stellen dat dergelijke immateriële zaken niet ten koste mogen gaan van materiële belangen.

De internationale opstelling van de CPN

De congres-"Stellingen" bevatten voldoende tegenstrijdigheden om een precieze positiebepaling van de CPN binnen de internationale communistische beweging niet wel mogelijk te maken. Enkele uitspraken op het congres en een reeks gebeurtenissen daaromheen (o.a. met betrekking tot de internationale campagne "Stop de neutronenbom") hebben echter de nodige verduidelijkingen opgeleverd.

In zijn congresrede heeft partijvoorzitter HOEKSTRA grote nadruk gelegd op actieve steun aan de "op ontspanning en vreedzame coëxistentie" gerichte buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie, "reeds 60 jaar een steunpunt voor de vrede". Hij noemde dat land samen met andere socialistische landen "onmisbare bondgenoten" voor de arbeidersbeweging en de progressieve krachten hier in hun strijd voor vrede, veiligheid en nationale onafhankelijkheid. Hij hechtte groot belang aan de "onverbrekelijke verbondenheid" van de CPN met de internationale communistische beweging en onderstreepte de wens van

de partij om de resultaten van de Europese CP-en conferentie van Oost-Berlijn in juli 1976 aan te grijpen als een mogelijkheid tot herstel van de eenheid en tot samengaan in vraagstukken van gemeenschappelijk belang.

Het heeft er overigens alle schijn van dat de CPN zich niet zal (willen) beperken tot de rol van pleitbezorger van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie, maar zich ook meer en meer wil gaan opwerpen als verdediger van binnenlandse situaties in de socialistische landen. Dat is niet alleen af te leiden uit de wijze, waarop de heer HOEKSTRA de strijders voor mensenrechten in Oost-Europa etiketteerde als willige instrumenten van de NAVO-propaganda, maar kan ook ontleend worden aan de discussiebijdrage van de heer G. SCHREUDERS, plaatsvervangend hoofdredacteur van "De Waarheid". Deze vertolkte de binnen de partijleiding gevoelde behoefte om te kunnen beschikken over "reisredacteuren", die zich ter plaatse op de hoogte stellen teneinde over al datgene te berichten, "dat van belang is voor hen die in eigen land strijd voeren, om bij te dragen aan de internationale strijd van alle werkers".

Nog een ander aspect in de politieke stellingname kwalificeert de CPN weer tot een onverhulde en orthodoxe pro-Sowjet-partij. Dat betreft haar houding ten opzichte van "meer burgerlijk-democratische ontwikkelingen", zoals die zich in sommige Westeuropese CP-en zouden voordoen en dan worden samengevat in de term "eurocommunisme". Lieten de "Stellingen" nog enige ruimte voor een ontwikkeling van de CPN in eurocommunistische richting, het congres zelf lijkt deze ruimte geheel weggenomen te hebben. De CPN wil zich het "eurocommunisme" niet laten opdringen, omdat dit volgens haar een "onwetenschappelijke" term is en bovendien een door "de reactie" geschapen kader om de Westeuropese CP-en te isoleren van de rest van de communistische beweging. Uiteraard is in dit verband de typering van de CPN door de heer J.F. WOLFF als een "marxistisch-leninistische voorhoede-partij" niet zonder betekenis.

De politieke heroriëntatie op de CPSU heeft in de praktijk van de partij geleid tot enkele opvallende koerswijzigingen. Zeer markant is de grote inzet van de partij in de actie rond de neutronenbom, welke op 18/19 maart een voorlopig hoogtepunt zal vinden in een internationale manifestatie te Amsterdam, die in nauwe samenwerking met de Oosteuropese landen is voorbereid. Bijna even belangwekkend is de gewijzigde beoordeling van de vrijheidsstrijd

in de zogeheten ontwikkelingslanden. De waardering voor de nationale bevrijdingsbewegingen is aanmerkelijk toegenomen en het aantreden van "nationalistische" regeringen wordt niet langer afgedaan als slechts een andere vorm van uitbuiting en onderdrukking van die landen. Actieve ondersteuning van de nationale bevrijdingsstrijd is een voornaam punt in de CPN-politiek geworden, omdat die strijd niet alleen gezien wordt als een potentiële verzwakking van het imperialisme maar ook als een voorwaarde voor de direct daarop volgende fase: de socialistische revolutie. Deze zienswijze is begrijpelijkerwijze ook van invloed op de CPN-beoordeling van de ontwikkelingshulp, die tot voor kort nog slechts gold als een instrument voor verscherpte neo-koloniale uitbuiting. De partij ziet de ontwikkelingshulp nu meer als een middel ter concretisering van de solidariteit met de strijd tegen de imperialistische onderdrukking. Het zal duidelijk zijn dat deze veranderde opstelling de armslag van de CPN op het terrein van de internationale solidariteit aanmerkelijk heeft verruimd en dat een verdere ontplooiing van de partij-activiteit op dit - tot nog toe relatief verwaarloosde - gebied te verwachten is.

De CPN en haar organisatie

Tijdens het congres werden enkele hoofdkenmerken van het type partij dat de CPN wil zijn opnieuw geformuleerd. De heer J.F. WOLFF presenteerde de CPN als een marxistisch-leninistische voorhoedepartij, die ernaar streeft de partij van de massa te zijn, zowel in haar intense verbindingen met de massa als op den duur ook in getal. De heer M. BAKKER sprak van een partij, waarvan de organisatorische vorm bepaald is door het democratisch centralisme, dat als beslissend kenmerk heeft de eenheid van doel, wil en daad.

De partij heeft na de verkiezingsnederlaag en de daarop volgende machtsstrijd, tijdens het congres haar hernieuwde eensgezindheid gedemonstreerd vooral bij de verkiezing van het nieuwe partijbestuur. In het nieuwe partijbestuur is namelijk het gehele oude partijbestuur teruggekeerd, met uitzondering van drie leden, die zichzelf om persoonlijke redenen niet

meer herkiesbaar hadden gesteld. Bovendien werd het erelidmaatschap van het partijbestuur als instituut opgeheven, waardoor de heer De GROOT ook formeel werd uitgerangeerd. Daarnaast werden 24 nieuwe leden gekozen waardoor het partijbestuur thans 60 leden telt. Deze uitbreiding met zoveel nieuwe, vaak ook jonge leden had een tweeledig doel. Enerzijds werd beoogd op deze manier te voorzien in de toekomstige opvolging van enkele oudere partijbestuursleden, die nu nog vooral terwille van de na de affaire-De GROOT te demonstreren eensgezindheid werden herkozen. Anderzijds werd geprobeerd om zodoende de greep van de leiding op het totale partijgebeuren te vergroten, of - om in het CPN-jargon te blijven - een "operatieve centrale leiding" te formeren. Thans zijn vrijwel alle districten in het partijbestuur vertegenwoordigd en zijn ook het partij-apparaat en de leiding van neven-, mantel- en actieorganisaties veel duidelijker ingekapseld. Het partijbestuur koos de heer H.J. HOEKSTRA tot haar voorzitter. Pas tijdens een zitting van het partijbestuur op 11 februari werd het dagelijks bestuur gekozen, waarin zitting kregen:

H.J. HOEKSTRA, M.J. HAKS, K.J.A. HOOGKAMP (deze drie vormen samen met S. GEUGJES, die geen lid is van het DB, het partijsecretariaat), M.BAKKER, G. HOOGENBERG, P.J. IZEBOUD ^{*)}, H. KLEUVER, A.van KOOTEN, H. LEEMAN ^{*)}, F. MEIS, G.H. SCHREUDERS ^{*)}, K.B.T. THIO, R.J. WALRAVEN, J. WOLFF, J.F. WOLFF, J.F. IJISBERG.

In het dagelijks bestuur werd J.M. de LEEUW niet meer herkozen.

Het 26ste partijcongres werd bijgewoond door 485 gedelegeerden, van wie 434 met stemrecht. De norm voor afvaardiging (met stemrecht) was 3 per 100, zodat afgeleid kan worden dat het ledental van de CPN thans omstreeks 14.500 bedraagt, tegen ca 11.000 ten tijde van het 25ste congres in juni 1975. Minder dan éénderde van de afgevaardigden behoorde tot de categorie van de bedrijfsarbeiders, terwijl liefst bijna de helft van de afgevaardigden gerekend kon worden tot de werkers in de zachte sector zoals onderwijs, gezondheidszorg en welzijnswerk.

*) Nieuw gekozen leden

Het congres heeft grote nadruk gelegd op de verbetering van het wetenschappelijke werk. Met name het IPSO^{*}) zal meer moeten gaan fungeren als beleidsvoorbereidend instituut, terwijl publicaties van dit instituut ook geschikt moeten zijn voor de partijscholing. Opnieuw werd geconstateerd dat de ideologische kennis en standvastigheid van de leden volstrekt onvoldoende is.

Het bedrijfswerk heeft althans op papier de hoogste prioriteit gekregen. Ter voorbereiding op de verbetering daarvan zullen zoveel mogelijk bedrijfswerkgroepen opgezet moeten worden. Speciale aandacht kreeg de situatie in Rotterdam, waar de partij-organisatie uitgesproken zwak is. Besloten werd om een team "Waarheid"-redacteuren naar dit belangrijke proletarisch centrum te zenden om de klassenstrijd daar te stimuleren. In overleg met de Rotterdamse districtsleiding heeft dit team besloten eens per week een speciale editie van het dagblad "De Waarheid" voor dit partijdistrict te vervaardigen.

Tijdens de besloten huishoudelijke zitting werd het financieel verslag besproken. De gedelegeerden kregen een desbetreffend overzicht uitgereikt om te behouden, dat werd toegelicht door de heer C. IJMKERS. De voornaamste inkomstenbronnen van de partij vormen de contributies (ca f 250.000,-), de financiële campagnes (ca f 1.000.000,-) en de afdrachten van gelden van CPN-leden in vertegenwoordigende lichamen (in 1976 ca f 750.000,-, maar naar verwachting in verband met slechte verkiezingsresultaten teruglopend tot f 400.000,-). De voornaamste uitgaven betreffen personele en bestuurslasten (ca f 750.000,-), verkiezingen (ca f 650.000,-) en bijdragen t.b.v. het dagblad "De Waarheid" (ca f 350.000,-).

Belangstelling van buitenlandse CP-en

Het congres werd bijgewoond door vertegenwoordigers van negentien buitenlandse CP-en. Vroegere congresbesluiten stonden de aanwezigheid van officiële partijvertegenwoordigers in de weg, zodat het noodzakelijk was hen in een andere hoedanigheid te laten deelnemen. Alle 19 vertegenwoordigers

*) Het Wetenschappelijk CPN-Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek.

werden daarom aangekondigd als "vertegenwoordiger van de pers van de CP van ...", ook bijvoorbeeld de heer E. WINKELMANN, plv. hoofd van de afdeling Buitenland van het Centraal Comité van de Oostduitse SED en de heer D.N. MOTSJALIN, hoofd van de "germaanse" onderafdeling van de afdeling Buitenland van het CC van de CPSU. Hun aanwezigheid werd bij de aanvang van het congres bekend gemaakt en in de verslaggeving van "De Waarheid" opgenomen.

Een aantal partijen had begroetingstelegrammen gezonden, die tijdens het congres werden voorgelezen en in "De Waarheid" gepubliceerd. De meeste begroetingsboodschappen hadden een tamelijk obligaat karakter. Die van de SED en Westduitse DKP benadrukten het gezamenlijke werken in de geest van de internationale solidariteit en de resultaten van de Europese CP-enconferentie van Berlijn. In dat van de CPSU werd waardering tot uitdrukking gebracht voor de bijdrage van de Nederlandse communisten aan de zaak van de versterking van de ontspanning op het Europese continent in de geest van de principes van Helsinki. De boodschap van de Roemeense partij onderstreepte de wens om te komen tot versterking van de solidariteit en de eenheid van een nieuw type tussen communistische partijen. Het telegram van de Spaanse partij beklemtoonde de volledige autonomie en onafhankelijkheid van iedere partij om haar eigen politiek te ontwikkelen en toe te passen.

Door verscheidene Oosteuropese persmedia is over het CPN-congres bericht, waarbij meestal tamelijk selectieve samenvattingen werden gegeven van de "Stellingen", de congresrede van partijvoorzitter HOEKSTRA en de conclusies van het congres. In deze berichtgeving werd vooral de uitspraak geciteerd, dat de CPN zich onverbrekkelijk verbonden voelt met de internationale communistische beweging en werden voorts uitlatingen aangehaald over de Sowjet-Unie als vredes-bolwerk en voorvechtster van de politiek "van ontspanning en vreedzame coëxistentie".

1 maart 1978.